

AUFs Landsmøte
Oslo 18. februar 1989

Med forbehold om endringer
SPERRET til 18.2.89 kl 0900

Statsminister
Gro Harlem Brundtland

DEN POLITISKE SITUASJONEN

Aller først vil jeg få gratulere dere med den fine jobben dere gjør. "AUF vokser videre", leser jeg i beretningen. "Framgang i alle fylker." Dere har evnen til å treffe ungdommen i sine egne miljøer, og har greid å vinne fotfeste i nye miljøer, slik vi ble minnet om under åpningen på torsdag.

Det er bare på denne måten vi kan vinne nye generasjoner for våre verdier. Igjen går AUF foran og viser vei for resten av bevegelsen.

Det var mange som merket seg meningsmålingen nylig som ga Arbeiderpartiet en oppslutning på 35,9% blant ungdom mellom 15 og 30 år. Og oppslutningen var størst blant årets førstegangsvelgerne. For første gang på mange år er ungdommen en pluss-gruppe for partiet. Et bedre bidrag i valgåret kunne AUF ikke gi oss. For jeg er ikke i tvil om at dere kan ta en stor del av æren for det stemningsskiftet denne målingen bærer bud om blant ungdommen.

De neste 7 månedene vil bli avgjørende for hvilke holdninger som vil dominere utviklingen i 90-årene. Vi skal mobilisere nye velgere og nye medlemmer. Mobilisere nye ideer og tro på at det nytte å forandre. Tro på at våre verdier skal formes for nye løsninger og nye mål.

Siden forrige AUF-landsmøte har Arbeiderpartiet passert 100 år. Men vi er ingen gammel 100-åring. Med Frihetsdebatten har vi startet et nytt sosialdemokratisk århundre, der framtidssamfunnet står som vår store utfordring. Det kaller på

de beste tradisjoner i arbeiderbevegelsen: Evnen til konstruktiv samfunnskritikk og vilje til reformer.

Mye er opp til oss selv, vår vilje og evne til å se framover, trekke sammen for å nå nye mål. Vi skal styres av vår indre overbevisning og vår felles besluttsomhet. Vi skal gjennom den lange valgkampen bruke tiden og kreftene på aktivt å markedsføre vår egen politikk, og ikke la oss for lett avspore av det media til enhver tid ønsker å sette på dagsorden.

Det var dette våre svenske partifeller lyktes så godt med i sin valgkamp. La oss se framover, si fra om hva vi vil - og få folk med oss i en samtale om de problemer folk er mest opptatt av at vi kan løse.

Tiden løper aldri fra en politikk som tar sikte på å skape frihet og muligheter som alle får del i. Arbeiderpartiet har alltid vært optimistisk. Troen på at det nytter å forandre, er sterk. Vi har gjennom vår historie vist at "tro kan flytte fjell", når drømmen omsettes i aktiv politisk handling.

På Tveita T-banestasjon her i Oslo har ungdomsklubben pusset opp og malt med stor skrift; "Mennesket er født til å tenke og handle". Er ikke det selve utgangspunktet for sosialdemokratiet? Vi vil bruke tankekraft for å utvikle nye visjoner og ideer, og vi vil vise handlekraft for å omsette drømmer og ideer i praktisk politikk.

Det er en stadig kamp for nye utfoldelsesmuligheter, frihet, solidaritet og likeverd - nasjonalt og internasjonalt.

En av deltakerne i ideologidebatten i Aktuelt Perspektiv sa det slik: "Vi må fastslå at vår politikk ikke er dogmer, men reformer. Det verste er å nekte å vurdere nye tanker og ideer."

Han har rett i det. Samfunnet er aldri i stillstand og med forandring oppstår nye situasjoner som krever nye svar. Vi må ikke bli vanetenkere og tro at alle institusjoner og løsninger som vi valgte for 20 eller 10 år siden, har livskraft og mening i dag.

Vi må være bevisst samfunnskritiske hele veien. Vi må holde solidaritetens og fellesskapets ide levende, slik at vi kan utløse nye krefter for å møte de nye behov i hverdagen og de behov vi nå ser kommer. Det gjelder ikke minst omsorgen for syke, for barna, bistand og hjelp for våre eldre. Da trenger vi nærhet, samarbeide og samvirke i nærmiljøene. Da trenger vi å mobilisere vilje til fornyelse i hele samfunnet.

Da trenger vi positive ideskaper og pådrivere, som AUF er. Vi skal ikke godta ting som er skjevt og galt - og ikke godta at det ikke er noe å gjøre med. Da skal vi spørre: Hvorfor, og hvordan kan det forandres? Og hvis de svarene vi får ikke er gode nok, så gjør vi noe med det.

Når hverdagen for barnefamiliene blir et kappløp mellom åpnings- og lukketider, avgangs- og arbeidstider, da er ikke samfunnet innrettet etter folks hverdagsbehov. Det viser at vi må tenke nytt og skape nye løsninger.

For selve drivkraften bak ønsket om å forandre samfunnet er jo nettopp menneskenes hverdagsbehov. Det var dette som skapte arbeiderbevegelsen; drømmen om et annerledes samfunn. Vår bevegelse ble et resultat av denne drømmen. Arbeiderbevegelsen gikk inn i folks hverdagsbehov og skapte velferdssamfunnet.

I det meste av etterkrigstiden har våre verdier gjenspeilt seg i samfunnsutviklingen. Det var vi som fant fram verktøyet da velferdsstaten skulle bygges. Det var våre verdier som preget de institusjonene som ble bærebjelkene i velferdsstaten. Grunnlaget for vårt byggverk var fellesskap, solidaritet og likeverd. Gjennom kombinasjonen av verdier og konkrete virkemidler, skapte arbeiderbevegelsen løsningene.

I 80-årene fikk vi en annen erfaring: Vi opplevde flukten fra fellesskap og samfunn.

I ettertid kan vi være etterpåkloke og si at den gryende høyrebølgen burde vært et kraftigere varsko til hele arbeiderbevegelsen. Vi burde nok enda tidligere og enda bredere vært selvkritiske og stilt spørsmålet: Var alt uten videre vellykket? Var løsningene like gode som den gangen vi kjempet

dem fram? Eller var det slik at noen av byggverkene hadde stivnet til og ble oppfattet som mindre effektive, som byråkratiske og stivbente. Ikke som gode verktøy for rettferdig fordeling, utfoldelse, likeverd og solidaritet?

Jeg tror nok mange AUFere og andre unge opplevde Arbeiderpartiet som forsvarer av et litt stivbeint og byråkratisk byggverk. Men vi reiste en byråkratidebatt på 70-tallet. Det preget også vårt langtidsprogram i 1981. Men den gangen fikk vi ikke muligheten til å følge opp i praktisk politikk. Det var Høyre som fikk bemanne regjeringskontorene etter valget i 1981. Den anledningen bør de ikke få en gang til !

Da AUF straks slo lag med oss og sluttet fullt opp om Frihetsdebatten, visste jeg at vi var på rett spor. Vi må få de unge med i samtalen om morgendagen. Uten de unges engasjement, vil vi heller ikke ha styrke til å føre drømmer og ideer ut i praktisk politikk. La oss sammen bruke tankekraften og slippe ideene fri, mobilisere til idedugnad og finne nye løsninger. Det blir vår felles utfordring å spre våre tanker og visjoner, slik at vi kan få flertall for de mål vi setter oss.

Arbeiderpartiet skal alltid være et levende politisk verksted. Den konstruktive debatten er blåsebelgen som holder ilden ved like og setter oss i stand til å smi de nye redskapene vi trenger for å nå våre mål.

Også i AUF hadde dere debatten om barnehager for et par år siden. Noen gikk inn for at foreldre, naboer, borettslag eller bedrifter burde kunne bygge og drive barnehager. Andre gikk imot og hevdet at dette var høyredreining.

Skulle vi avfeie dette som høyredreining, kutter vi i virkeligheten over arbeiderbevegelsens tradisjoner. Da har vi glemt vår historie. Den har aldri gått ut på at viktige utfordringer og oppgaver kan og skal løses av statlige organer og statlige ansatte.

I dag er det en langt bredere forståelse for hva dette egentlig dreier seg om: Å bygge videre på samvirketanken, å

utløse krefter i felleskap og gjøre en innsats slik vi alltid har kjempet for.

Samfunnsendringene gir stadig nye dimensjoner. Vi ser det i fordelingspolitikken. Vi må stadig spørre hvem som i dag har det vanskeligst. I dag er det kanskje småbarnsfamiliene som har de største hverdagsproblemene. Vi har utvidet svangerskapspermisjonen med 6 uker og fordoblet barnehageutbyggingen. Men samfunnet er fortsatt ikke godt nok for et familiemønster der både både mor og far ønsker å være yrkesaktive - også mens barna er små. Derfor reiser vi målet om 1 års svangerskapspermisjon - og vi må øke barnehageutbyggingen enda mer.

Vi mangler ikke bare barnehageplasser. Småskolen er også i utakt med samfunnsutviklingen. Vi kan ikke lenger ha en ordning der førsteklasingene sendes hjem til tomt hus etter tre timer på skolen.

Vi må finne nye løsninger, slik vi gjør med forslaget om heldagsskolen. Nettopp fordi den er svar på et hverdagsproblem, har dette fått bred oppslutning, og kan utløse ideer og ny virketrang.

Skolepolitikken har vært en av våre viktigste redskaper for å skape like muligheter i samfunnet, bryte ned klasseskiller og jevne ut ulikheter. Heldagsskolen vil ikke bare et svar på de behov de unge familiene har. Det er også et nytt skritt i retning av å skape bedre og mer likeverdige oppvekstvilkår for barna.

Verdien av en skole for alle, både i grunnskole og videregående skole, ja stort sett også i høyere utdanning, kan ikke overvurderes. Det har gitt mange generasjoner barn og unge felles opplevelser og et felles utgangspunkt i livet.

Derfor legger vi nå stor vekt på å fornye og forbedre skolen, og å etterprøve våre standpunkter i lys av nye erfaringer. Det er bare slik vi kan forsvare skolen og stanse tilløpene til privatisering.

En god studiefinansiering har åpnet for høyere utdanning for veldig mange. Her var det også nødvendig med en snuoperasjon, slik AUF har arbeidet så sterkt for.

"Studiegjelden er blitt lettere å bære", skrev Aftenposten for en tid siden, og fortalte om et ektepar som hadde fått 20 000 mindre å betale i år enn de hadde i fjor. En gledelig nyhet som gjelder mange - og det var vel derfor Aftenposten glemte å fortelle at dette er et konkret resultat av Regjeringens politikk.

Inntektsavhengig tilbakebetaling - slik at ingen behøver betale mer enn 6% av sin inntekt i renter og avdrag på studielånet pr år, er bare en del av de mange forbedringene i studiefinansieringen vi har fått gjennomført, med AUF som en dyktig pådriver.

- Aldersgrensen for behovsprøving av lån og stipend er senket,
- stipendandelen er økt,
- ordningen for omgjøring av lån til stipend for kvinnelige studenter som får barn er forbedret,
- det er innført et spesielt hovedfagsstipend, og
- det er satt mer fart i byggingen av studentboliger.

De som hevder at det ikke spiller noen rolle, om det er Høyre eller Arbeiderpartiet som bemanner regjeringskontorene, kan i hvertfall ikke være avhengig av studielån.

Dere siterer Mao's ord om at "Det er bedre med en god gjerning enn 100 gode resolusjoner" i årsberetningen. Det er resultatene som teller. Og vi - både Regjeringen og AUF - har mange resultater å vise til når vi skal ut i valgkampen.

Boligpolitikken, er et annet område hvor behovet for en ny politikk var stor - etter fem års borgerlig regjering. Da alle reguleringer ble opphevet, uten at noe annet og bedre ble satt i stedet. Boligbyggingen ble redusert og Husbanken vingeklippet.

Resultatet var det først og fremst de unge som fikk merke: Det er blitt vanskeligere å skaffe seg sin første bolig.

Her er det virkelig behov for nye grep.

Hva har vi gjort ?

Vi har startet med å gjøre Husbanken til den viktigste boligbanken igjen, og vi har tidoblet utlånsrammene for ungdomslån i Postsparebanken. Det er ikke bare fornuftig boligpolitikk. Det er også en måte å styre kreditten på, til de viktigste formålene.

Utlånsrammene i Husbanken er økt med 65 %, og statsbankene vil i år kunne finansiere omlag 20 000 nye boliger, pluss de 4000 som ekstra tiltak mot ledigheten. Rammene for etableringslånene er mer enn for doblet, ikke minst med tanke på å gi nettopp de unge en hjelpende hånd.

Vi har utviklet nye låneformer som gir mulighet for å bygge utleieboliger uten innskudd. De første utleieboligene innvies her i Oslo i neste uke. Og det er midler til 1800 flere utleieboliger i år.

Det er ikke gjort over natta å gjenreise en sosial boligbygging. Men vi har begynt på jobben.

En av oppgavene er å bygge flere mindre og mer nøkterne leiligheter. De siste årene er det bygget 26 000 - 28 000 leiligheter i året. Men vi har likevel brukt like mye til boliginvesteringer som den gang vi bygde 40 000 leiligheter. Hvorfor ? Fordi gjennomsnittsstørrelsen er økt så kraftig. I 1986 var de nye boligene gjennomsnittlig på 190 kvadratmeter.

Det sier seg selv at da har vi ikke råd til å bygge så mange av dem - og det er ikke så mange som har råd til å bo i slike leiligheter heller.

Nå er størrelsen på vei ned. Det er mye å gå på, og langt igjen til vanlig husbankstandard.

I Stortingsmeldingen vil vi trekke opp linjene for en ny og bedre boligpolitikk. Dette er et område hvor det er nødvendig med et samspill mellom statlige og kommunale myndigheter. Det hjelper lite med gode statlige ordninger, hvis kommunene satser på luksusprosjekter som Aker Brygge, i

stedet for å gi plass for boliger til priser folk flest kan overkomme.

Så her er det behov for aktiv innsats - fra AUF og andre - også i den enkelte kommune.

*

Så til en sak AUF har vært spesielt opptatt av lenge: Grunnlaget for å avtjene siviltjeneste. Regjeringen går inn for en begrenset utvidelse av adgangen til å nekte militærtjeneste på grunnlag av en alvorlig overbevisning.

Samtidig foreslår vi endringer i selve siviltjenesten, slik at byrdene ved å avtjene militærtjeneste og siviltjeneste blir mest mulig likeverdige.

Den oppmykningen Regjeringen mener bør foretas, kan gjøres innenfor dagens lov. Jeg vet at AUF også ønsker en lovendring, selv om partiprogrammet ikke sier noe om hvilken form eller løsning vi velger. Der heter det at det

- skal foretas en begrenset utvidelse av adgangen til å nekte militærtjeneste på et alvorlig overbevisningsgrunnlag - .

Hvis det skulle vise seg å være et flertall i Stortinget som ønsker at en begrenset utvidelse vi foreslår også skal nedfelles i en ny lovtekst, gir vi i Stortingsmeldingen også et eksempel på dette.

Når denne saken har tatt en del tid, er det to grunner: For det første slik at grensedragningene er vanskelige, reelt sett.

I vår ønske om å finne skikkelige løsninger for den ganske lille gruppen det her gjelder, må vi ikke glemme at den alminnelige verneplikten er et viktig prinsipp, og at den pålegger det store flertall ganske tunge plikter. Det har vært et grundig og nært samarbeide mellom Forsvars- og Justisdepartementet i arbeidet med hele saken.

For å sette dette problemet på spissen, la meg gjengi et poeng fra en av representantene ved behandlingen i gruppa:

Arbeiderpartiet og AUF må ikke stille seg slik at vi gir inntrykk av at det er mer høyverdig å nekte militærtjeneste enn å avtjene den.

Det andre poenget her er at det flertall i Stortinget mange stadig hevder det er for en utvidelse, er nokså usikkert. Nå får vi se om det er mulig å samle tilstrekkelig oppslutning om det Regjeringen foreslår. Hvis det viser seg å være flertall for å nedfelle dette i en ny lovtekst, skal det ikke stå på oss.

*

Det vi nå er aller mest opptatt av er å bekjempe den store arbeidsledigheten. Den skal ikke få fotfeste også i vårt land. Arbeid for alle har alltid vært og vil alltid være et hovedmål for Arbeiderpartiet. Mange, alt for mange, er nå uten arbeid, uten den trygghet for seg og sin familie som vi vil skal være en selvfølge.

Det er viktig at vi møter den høye arbeidsledigheten på en måte som ikke fører oss inn i nye og enda større problemer. Det ville være å tildekke ledighetsproblemet, ikke å løse det.

Den hovedkursen vi har lagt er den eneste realistiske for å legge et varig grunnlag for full sysselsetting, trygghet og velferd i 90-årene. Jeg er glad for at denne grunnleggende erkjennelsen blir så klart uttrykt fra AUFs side i brevet til Regjeringen om en offensiv mot ledigheten. Jeg kan gjøre ordene til mine, når dere sier:

"AUF er enige i at det fortsatt er nødvendig å føre en stram økonomisk politikk for å sikre varige arbeidsplasser og omstilling av norsk næringsliv. Årets lønnsoppgjør vil være avgjørende for å skape mulighet til å løse arbeidsledigheten.

AUF vil likevel peke på at virkningene av den innstrammingspolitikken som har vært ført allerede viser seg. Konkurranssevnen er bedret, prisstigningen er lavere og rentenivået er lavere. AUF mener det er viktig å senke renta ytterligere for å få til en nødvendig grunnlag for nye investeringer i næringslivet og derigjennom økt sysselsetting".

Vi må føre fellesinnsatsen videre for å bli konkurransedyktige. Vi er helt avhengige av at andre vil kjøpe varer og tjenester produsert her i Norge. Nå må vi ha lært at det ikke nytter å prise seg ut av markedene. Vi har fått erfaringer nok og vet at vi ikke kan regne med at høye priser på olje skal betale regningen for oss, når vi ikke organiserer arbeidet bedre, samarbeider bedre, produserer mere og greier å få frem nye ideer og produkter som folk vil kjøpe.

Den økonomiske snuoperasjonen Arbeiderpartiet fikk ansvaret for å gjennomføre - fordi de borgerlige ikke var i stand til å gå løs på den i 1986 - er den største utfordringen Norge har stått overfor siden årene etter krigen.

Bare fallet i oljeprisene vinteren 1986 gjorde at Norge mistet 10% av sine inntekter. Det er en inntektssvikt som er langt større enn noe annet vestlig industriland fikk etter oljeprissjokkene i 70-årene - og som bidro til en arbeidsledighet på 10 % i mange land. En ledighet de ennå sliter med, og som Syse glemmer når han stadig peker på hvor strålende det står til i andre land i Europa.

Det er ikke tilfeldig at det er i de land hvor sosialdemokratiet har hatt avgjørende innflytelse som har greid å møte den økonomiske krisen i 70- og 80-årene uten stor og langvarig arbeidsledighet og sosiale nedskjæringer. De har greid det i det sosialdemokratiske Sverige. Vi skal greie det også her Norge - hvis sosialdemokratiet får beholde ansvaret.

De som hevder at det ikke spiller noen rolle om det er Arbeiderpartiet eller Høyre som styrer - de må glemme de erfaringene vi har gjort - og jeg tenker ikke på 30-åra, men til 70- og 80-åras Europa. De som hevder at det ikke er noen forskjell, de lukker øynene for hvordan høyresiden har forsøkt å løse de økonomiske problemene i andre europeiske land.

Det er en slik utvikling det var så viktig for Arbeiderpartiet å unngå også her hos oss. Hvis vi ikke hadde gått til angrep på problemene og lagt om kursen, ville vi i stedet blitt tvunget inn i en dramatisk tilstrammingspolitikk.

Da ville også vi kommet inn i en langvarig periode med stagnasjon og stor ledighet.

Det skal vi unngå hvis vi fortsetter vårt arbeid for å gå løs på de grunnleggende problemene og sikre ny trygghet både for sysselsetting og velferd.

Det finnes ingen lettvinte løsninger som gjør at vi kan unngå problemene. Hadde det eksistert slike løsninger, så hadde vi også brukt dem. Vi kan ikke møte arbeidsledigheten ved å øke etterspørselen og det private forbruket sterkere, slik Høyre nå anbefaler. Da skusler vi bort det vi har vunnet.

La meg også få minne om at vi tidligere er blitt kritisert for ikke å stramme kraftigere til. Vi har ment det var riktig å ta innstrammingene over noe tid for å unngå skadelige og negative virkninger. Hvis vi hadde gått hardere frem, ville ledigheten økt fortere og blitt enda mer omfattende.

I den siste boka si "Trehesten, partiet og gutten" skriver Guttorm Hansen om ledigheten i slutten av 20-åra og begynnelsen av 30-åra. Guttorm skriver:

"I løpet av noen år var tallet på arbeidsledige antakelig rundt 200 000. Og slik skulle det bli lenge. Nye generasjoner som ble voksne nå, gikk rett inn i de arbeidsløses rekker. Stadig nye ungdomskull møtte en tilværelse der ingen hadde bruk for dem. Sjøl kom jeg i de første ungdomsåra til å møte denne virkeligheten som min egen."

Det var den virkeligheten som møtte Guttorm Hansen og hans generasjon. Lenge trodde vi at den tida aldri ville komme igjen da ungdom møtte et samfunn som ikke hadde bruk for ledige hender. Lenge tok vi den fulle sysselsettingen som en selvfølge. 80-åra har lært oss at det ikke er slik - at vi er bødte til å kjempe for sysselsettingen.

Vi skal ha et samfunn der det er bruk for alle. Det må samfunnet stå sammen om.

Vi har ikke sittet passivt og sett på at ledigheten øker. Arbeidsmarkedstiltakene er allerede trappet opp til over 36 000, det nye tiltaket "arbeid for trygd" er satt iverk og vi vil om kort tid fremme en rekke nye forslag.

Arbeidsledighet er alvorlig for alle som rammes. Men særlig vanskelig er det for unge som blir utelukket fra arbeidslivet. Unge mennesker som møter et samfunn som ikke har bruk for dem, mister tillit til seg selv, til samfunnet og til dem som styrer det. Derfor setter vi også inn spesielle tiltak for å kunne gi de unge utdanning eller arbeid:

Sist sommer ga vi 5 000 flere unge plass i videregående skole, gjennom etsra tiltak. De fleste ekstraklassene kom i yrkesfag. I tillegg ble det opprettet flere tusen nye praksisplasser i arbeidslivet, slik at de som ikke fikk, eller ikke ønsket, en skoleplass, kunne tilbys et arbeid.

I januar måned var det likevel hele 8 000 registrerte ledige i aldersgruppen 16-20 år.

Regjeringen øker nå innsatsen i kampen mot ungdomsledigheten. I første halvår i år regner vi med å ha opprettet nær 8 000 praksisplasser, som gir opplæring og yrkestrening i 6 måneder. Dette er et tiltaket som virker: I en normal situasjon på arbeidsmarkedet viser det seg at opptil 70 prosent av dem som får praksisplass formidles ut i ordinært arbeid før 6-månedersperioden er omme.

Fra nyttår økte vi godtgjørelsen til ungdom i praksisplasser fra 78 til 100 kroner pr. dag. Nå øker vi godtgjørelsen ytterligere - til 120 kroner dagen. Det er ingen mening i at ungdom skal få større ytelser på sosialkontoret enn ved å gjøre den jobb.

Lønnstilskuddsordningen for ungdom under 24 år og lærlinge plassene gir også gode tilbud til unge. Vi arbeider med å styrke lærlingeordningen. Vi vil bl a foreslå å heve lærlingetilskuddet, som ikke har vært justert siden 1984.

Vi har ønsket å lovfeste retten til utdanning eller arbeid for unge mellom 16 og 20 år. Vi foreslo en slik lov

høsten 1985, som den gangen ble nedstemt av det borgerlige flertallet.

Det betyr ikke at vi har lagt bort tanken. Vi arbeider nå igjen med dette for å vurdere hvordan vi best kan oppnå intensjonene: Å sikre ungdom under 20 enten et skoletilbud eller et arbeidstilbud.

De tiltak som skal brukes må inneholde opplæring og kvalifisering, slik at de unge står bedre rustet når de senere skal ut på det ordinære arbeidsmarkedet. Vi vurderer om en utvidelse av ordningen med praksisplasser også bør omfatte offentlig sektor.

Vi vil da ha en kjede av tiltak for de unge: Skole eller praksisplasser for de unge under 20 år, og "Arbeid for trygd" som hovedsakelig skal benyttes for de over 25 år som har vært gjennom arbeidsmarkedskurs. For gruppen mellom 20 og 25 år må vi legge vesentlig vekt på behovet for opplæring og kvalifisering, noe som sikres best gjennom sterkt utbygde arbeidsmarkedstiltak.

Samtidig skal arbeidsmarkedsetaten styrkes med ytterligere 300 stillinger, slik at den blir i stand til å ta seg av de nye oppgavene.

Kritikken fra Høyre om at tiltakene er et forsøk på å skjule ledigheten er meningsløs. Halvpartene av arbeidsmarkedstiltakene som nå er igang er skolering og kvalifisering for et fremtidsrettet arbeidsmarked. Tiltakene skal bygge bro mellom fortidas og framtidas arbeidsplasser.

Det er nå viktig at vi greier å utnytte våre menneskelige og materielle ressurser, og at vi setter ledige hender og hoder i arbeid. Derfor setter vi også iverk andre tiltak, som i stor grad er i tråd med AUFs forslag til offensiv mot ledigheten. Dere reiser forslag om å øke innsatsen på miljøsektoren. Det skal vi gjøre, både gjennom å framskynde investeringer i kloakkrensaneanlegg, og gjennom tiltak for skogkultur og skogreising.

Vi vil også å forsere andre typer prosjekter, veiutbygging, statlige bygg og vedlikehold av bygg.

Regjeringen har besluttet å øke antall studieplasser i høyere utdanning med minst 2000 fra høsten av - i tillegg til de 1400 nye plassene som allerede er vedtatt. 800 kommer ved de regionale høyskolene, resten ved Universitetene). Det blir også 1400 flere rekrutter i Forsvaret.

Helsesektoren er et annet område hvor det er uløste oppgaver, slik AUF også peker på i sin plan. Regjeringen har besluttet å styrke kommunenes og fylkenes økonomien med i alt 750 millioner kroner. 200 av disse skal gå til å styrke helsesektoren i fylkene.

Vi øker boligbyggingen enda sterkere enn det var lagt opp til. Husbanken skal framskynde innvilgelsen av lånerammen i år, og få en ekstraordinær økning av sine utlånsrammer. Dermed kan banken kan finansiere 4000 flere boliger i år. Dette vil motvirke ledigheten i bygg og anlegg, og samtidig kutte køen i Husbanken. Det blir også forelått økte rammer for utbedring og byfornyelse.

Arbeiderpartiet har ikke brukt arbeidsledighet som et virkemiddel i den økonomiske politikken. Det var den borgerlige regjeringen som slapp de økonomiske kreftene løs. Vi har lagt opp til en økonomisk styring i en vanskelig tid gjennom et samarbeide med fagbevegelsen. Vi har møtt mye motstand når vi har villet styre, men har greid å få oppslutning og flertall for en slik linje.

Det inntektspolitiske samarbeidet, det samhold og den vilje til ansvar det viste, har vært det aller viktigste bidraget til en tryggere økonomi, og et bedre grunnlag for ny vekst og sysselsetting. Nå er det bred enighet om dette. Men glem ikke at det var mange krefter som kjempet imot og gjorde det vanskeligere, både for Regjeringen og for de store organisasjonene i arbeidslivet å gjøre det som var nødvendig og riktig.

Den politikken Høyre stadig tar nye initiativ til å samle de borgerlige partiene bak, er en høyre-politikk som førte oss inn i problemene. Den kan ikke føre oss ut av dem.

Hadde Høyres linje vunnet fram i fjor vår, ville også det inntektspolitiske samarbeidet i fjor vår blitt torpedert og lønnsstigningen, prisstigningen og renta ville vært høyere.

Det Høyre har foreslått som alternativ til Regjeringens politikk innebærer jo blant annet at kommunene ville hatt 2 milliarder kroner mindre til til disposisjon. De har ønsket lavere utlånsrammer og høyere rente for Husbanken og Kommunalbanken. Det ville betydd færre ansatte i kommuner og fylker, lavere boligbygging og svekket velferdstilbud.

*

Det er behov for fornyelse også internasjonalt. Det må ikke være vår fantasi og vår evne til nytenkning som begrenser hva vi kan få til. Visjoner, optimisme og pågangsmot er en utrolige menneskelig drivkraft, ikke minst når det kan gi ringvirkninger til samspill mellom mennesker.

Se bare på de utrolige forandringene vi har fått oppleve i det internasjonale samfunn de siste par årene. La oss være med å bære ny ved til varmen, slik at dialogen, samarbeidet og drivkraften for fornyelse, for viktige, felles interesser kan fortsette. La oss også ta med oss at selv om det kan se umulig, ja utenkelig ut: Det kan lykkes.

I denne forsamlingen vil jeg i dag bare nevne ett eksempel på at vi kanskje står foran lysere tider i Nicaragua. En ny giv kan være på gang, mellom de fem landene i regionen og i forholdet til den nye regjeringen i USA.

Vår solidaritet er det fortsatt stort behov for, i alle tilfelle, De har hatt det verste uværet i manns minne. Norge har straks ute med midler til nødhjelp, og har i denne uken besluttet å sette av 15 millioner kroner av nødhjelpsbevilgningen til opplysningsarbeidet,

I statsråd i går godkjente Regjeringen også en tre-årig avtale om bistand på i alt 103 millioner kroner til industrielt fiske, noe som vil øke Nicaraguas fangst- og flåtekapasitet.

Vi regner nå med at samlet norsk bistand til Nicaragua i 1989 vil gå opp mot 150 millioner kroner. Dette gjør Nicaragua til et av våre store samarbeidsland.

Vi vet at vår ubundne bistand blir satt stor pris på, og at den virker i tråd med prinsippene for vår utviklingshjelp, for sosial og demokratisk utvikling.

Vi er sterkere utsatt for påvirkning av det som skjer i verden rundt oss enn tidligere. Mulighetene for å skjerme seg mot virkningene i et land som vårt blir stadig mindre. Forsøker vi å holde andre ute, blir vi selv stengt inne. Det gjør også at arbeid for alle blir en mer krevende utfordringene i årene framover.

Det som skjer i Europa i årene framover vil bli sterkere preget av en debatt om verdier. Her har sosialdemokratiet mye å tilføre. De sosialdemokratiske partiene i Europa har de siste årene ført en mer aktiv debatt om de europeiske spørsmålene, også ut fra disse perspektivene.

Den nordiske modellen har stor tiltrekningskraft internasjonalt. Utviklingen i Europa har ikke bare en økonomisk dimensjon, men også en sosial. Verdier som arbeid for alle, sosial utjamning, miljøspørsmål og kulturpolitikk er i ferd med å få en større plass. Og vi trenger en sterkere basis for de verdier som i dag preger de nordiske samfunn.

Med i perspektivet om et nytt og mer dynamisk Europa, hører også de forandringer som skjer i Øst-Europa, inspirert av endringene i Sovjetunionen.

Kanskje er det særlig dere som er unge som sterkest vil gripe fatt i de muligheter som ligger i et fremtidsrettet europeisk samarbeide.

Miljøpolitikken må stå i sentrum, både her hjemme og ute.

Det vi nå får innsikt i miljøspørsmålene må forandre vår måte å tenke på. Det er i virkeligheten så revolusjonerende at det kan sammenliknes med den betydning de store oppdagelsene fikk for datidens verdensbilde.

Fortsetter utviklingen som nå, kan 1990-årene bli ti-året da vi taper kampen for det globale miljø. Derfor må vi snu

utviklingen og vinne kampen om fremtiden. For det er dette det dreier seg om.

Miljøpolitikken viser bedre enn noe annet område hvor nødvendig det å kombinere politisk styring og forpliktende internasjonalt samarbeide med en innsats og holdning fra hver enkelt av oss. Miljøvern er et klassisk eksempel på at hvis alle gjør som de ønsker, får ingen det som de vil.

Det er ingen grunn til å legge skjul på at vi står overfor store interessekonflikter og mange vanskelige avveininger. Sterke økonomiske interesser vil bli utfordret til å tenke nytt. Det er også nødvendig med tiltak som berører oss alle.

Det sentrale budskap i rapporten fra Verdenskommisjonen er dette: Miljøhensynene må inn på alle plan. Miljøvern kan ikke overlates bare til miljøverndepartementer eller til miljøvernavdelinger i private bedrifter. Også den øverste ledelse må ta et direkte ansvar og la andre forstå at virksomheten vil ha en lysere fremtid om den er forenlig med kravene til en bærekraftig utvikling.

Ingen kan stenge seg ute fra miljøproblemene, Ingen nasjonale grenser verner oss. Vi innså det i 70-årene da de nordiske land kjempet i første rekke for konvensjonen mot grenseoverskridende luftforurensning.

Idag står vi overfor et rekke globale miljøtrusler. Kanskje er det truslene mot atmosfæren som skal få oss til å ta konsekvensene av at problemene er blitt så store at de bare kan løses gjennom mer forpliktende internasjonalt samarbeid.

Om vi noen gang skal komme i forkant av miljøproblemene forutsetter det sterke internasjonale organisasjoner med tildels overnasjonal myndighet. Derved kan vi gjenvinne mer reell selvråderett.

Ut fra en slik målsetting er det at jeg sammen med den franske og den nederlandske statsminister har innbudt et tyvetalls stats- og regjeringssjefer til et møte i Haag 11.

mars for å utarbeide et nytt grunnlag for sterkere internasjonalt samarbeid for vern av atmosfæren.

Initiativet har vært forberedt direkte mellom en rekke regjeringssjefer og viser at miljø og utvikling nå står øverst på den internasjonale dagsorden på lik linje med spørsmål om sikkerhet, nedrustning og menneskerettigheter.

Siden den franske revolusjon har menneskerettighetene fått utvikle seg gjennom 200 år. Vi har kanskje bare 20 år til å gjennomføre en bredere praktisk etikk. Både menneskenes forhold til hverandre og menneskenes forhold til sitt livsmiljø må bygge på den praktiske solidaritet som gjennom mer enn hundre år har vært arbeiderbevegelsens idegrunnlag.

I Norge har Arbeiderpartiet alltid vært og vil alltid være en pådriver i miljøpolitikken. Vi var det i 70-årene og vi er det i 80-årene. Det er lett å påvise at det er blitt en helt annen driv i miljøarbeidet i de tre siste år:

Hva er det vi har gjort ?

- Miljøvernbudsjettets samlede budsjett er 60% høyere i år enn da vi overtok.

- De særlige tiltakene mot forurensning er økt med 120 %. Under den borgerlige regjeringen ble dette reduisert med 30%.

- Rammen for tilskudd til kommunale kloakkanlegg og spesialavfallssystemer er økt med 200 %. Dette reduerte den borgerlige regjeringen med 21 %.

Vi kan gjøre listene lengre. Det vil vi se på vi snart legger fra det politiske regnskapet. Men Arne Fjørtoft står på sitt. Han velger Høyre fordi han mener Arbeiderpartiet har sviktet i miljøpolitikken !

Avslutning

Sosialdemokratiet er en reformistisk bevegelse. "Den langsomme revolusjonen", kalle Olav Larssen omdannelsen av Norge fra fattigsamfunn til velferdssamfunn.

Vi blir lett utålmodige når ting tar tid. Men det er ofte nødvendig å bruke litt tid for å oppnå resultater. Noen ganger er det behov for litt nødvendig å ha "revolusjonær tålmodighet".

Ta rentefradraget som eksempel. Når vi har et system som praktisk talt alle har basert seg på, også når det gjelder nødvendigheter som bolig og studielån, er det ikke mulig å foreta altfor raske forandringer. Vi må sikre oss at vi ikke får helt utilsiktede virkninger. Det betyr ikke at ting skal være som de er, men vi må kunne gjennomføre forandringer, på en slik måte at vi greier å få folk med oss.

Nettopp derfor er det viktig hvem å ha styringsansvaret. Mister vi det, mister vi også store muligheter til å fullføre de reformene vi arbeider med, og til å komme videre. Hvordan skal vi ellers kunne fortsette å utvide svangerskapspermisjon slik at den blir på ett år, gjennomføre heldagsskolen og fornye boligpolitikken?

Vi har snaue 7 måneder på oss fram til valget. Det blir en krevende oppgave. Men enda mer: En spennende og inspirerende oppgave.

Det er to holdninger jeg vil advare mot. Den ene er å tro at valget er vunnet på forhånd.

La oss ikke satse på at de borgerlige ikke kan samle seg. Ønsket om å holde Arbeiderpartiet unna regjeringskontorene kan til syvende og sist være drivkraft nok i seg selv.

Det andre jeg vil advare mot, - men det er kanskje ikke nødvendig her? - det er å tro at slaget er tapt på forhånd. Alt for mange trodde det alt for lenge i 1985. Men på valgdagen manglet det bare noen hundre stemmer i Rogaland og Nordland.

Det vi nå trenger er vilje til innsats og tro på at vi skal klare oppgaven. Jeg vil minne om det som står i det valgkampheftet som er laget til dette landsmøtet: "Hva du sier til kameratene dine betyr mer enn hva Gro sier på TV. Deg kjenner de jo. Den beste måten å få ut informasjon om politikk på er å sette igang diskusjoner".

Det er bare hvis vi jobber sammen - vi kan vinne valget. La oss alle jobbe med det for øyet. Fra nå og til 11. september.